A művelhető földterületek növeléséhez a XIX. században a Tisza szabályozása is jelentős mértékben hozzájárult. Vásárhelyi Pál vízépítő mérnök a Tiszavölgyi Társulat megbízása szerint készítette el a Tisza szabályozásának terveit, amelyek az árvizek gyors levonulása mellett az árvízmentesítést is szolgálták. Vásárhelyi halála miatt a tervet az olasz Paleocapa valósította meg, s a Tisza 1419 kilométeres kanyargós medrét az átvágásokkal 458 kilométerrel megrövidítették. Tény, hogy a Tisza őrladányi, cserepeskenézi, endesi, benki, mogyorósi szakaszán a bal oldalon nem épült gát, így szinte minden évben a Mándokot és Vásárosnaményt összekötő országúiig,

illetve vasútvonalig elárasztja a Tisza a térséget, s az egybefüggő víztükör a ladányi református templomtól olykor ijesztő látványként hat, mint 1999-ben, 2000. áprilisában és 2001. márciusában is. A árvíz miatt a ladányi gazdák az Újkenézzel, Endessel szomszédos földjeiken, erdeikben óriási károkat szenvedtek minden időben. S nemcsak ők! A Vízügytársulati Füzetek sorozatban 1999-ben megjelent Fejér László: Árvizek és belvizek szorításában című kötet alapján vázlatosan tekintsük át a kiegyezéstől bekövetkezett árvizek tapasztalatait.

Az 1867 tavaszán, majd őszén is a váratlanul bekövetkezett nagy tiszai árvíz óriá-si károkat okozott a Tiszakönyök falvaiban. Őrladány és Őrmező megmenekült az áradattól, de Endes, Cserepes-Kenéz, Benk, Mogyorós, Zsurk, Bezdéd, Tuzsér határa csaknem teljesen víz alá került, s a belügymisztérium segélye se sokat segített a szegénységtől sújtott felső-tiszai térségen.

Az 1879-es nagy árvíz idején már látszott, hogy a túlzottan kis hullámtérre összeszorított folyó erejével nem számoltak a tervezők. Igaz, hogy a kis hullámtér miatt jelentős területek művelhetővé váltak, de a vízügyi szakemberektől az országgyűlési képviselőkig vitatták a szabályozás előnyeit. S vitatják napjainkban is, amikor a trianoni csonkítás, majd az 1947. évi párizsi békeszerződés következményeként ma is folytatódik a Kárpátok erdejének mértéktelen kiirtása és így a több csapadék miatt az 1990-es évek végén immár minden korábbinál nagyobb az árvízveszély, az áradás által okozott kár. 2000-ben napi 440-500 millióra rúgnak a Tisza védvonalain az árvíz elleni védekezés költségei. Sőt a trianoni bosszú nyomán - a románok mulasztása következtében — az élővilág ciános pusztítása is előfordult a Tiszán 2000 első hónapjaiban.

A következő kis táblázatot érdemes megtekinteni, amely a Tisza legmagasabb vízállásait rögzíti 77:

1857-ben (a szabályozás előtt)	657 cm
1879-ben (Szegedet romba dönti)	786 cm
1932-ben	923 cm
1970-ben	961 cm
2000-ben (Szolnoknál)	1060 cm
2001-ben (a Felső-Tiszán!)	1014 cm

Tény, hogy a szabályozás előtt 1830-ban, 1836-ban, 1837-ben, 1838-ban, 1840-ben Vásáros-Namény térségében, és Őrladányban is egymás után pusztító erejű volt a tiszai áradás. 1879-ben cserepes-kenézi református templomba a körültekintő védekezés és a körtöltés ellenére betört a víz és az egész faluban sok pusztítást végzett. 1888-ban ismét nagy pusztítást okozott a Tisza a térségben, s a kenézi templom köré emelt trágyafalon áttörve több mint egy méter magasan állt a víz az Isten házában. Akkor érlelődött meg a korabeli vezetésben Cserepes-Kenéz új, jelenlegi dombosabb helyre telepítése, amely a megye vezetésének és az országgyűlési képviselőnek a közbenjárásával állami kölcsönökkel 1898-ban meg is történt.

Az Őrladánnyal szomszédos Benket is a körtöltés védte meg, de az 1879-es árvíz után Endes lakossága kevés kivétellel a régi Aklos nevű részről a biztonságosabb magaslatra települt át, a Holt-Tisza sarkantyújához.

1919-ben majd 1932 tavaszán ismét hatalmasra duzzadt a Tisza. Az eredményes védekezés nyomán nagy kár nem érte a térséget, de az endesi mélyebb fekvésű helyeken maradt házaknál voltak gondok. Az idős endesi és ladányi adatközlők szerint abban az időben úgy tartották, hogy a párás időben áthallatszó kenézi és benki harangszó rekedten súgta Mezőladány felé: szegénység, szegénység, s a ladányi templom a vékony hangjával frissen válaszolta rá: itt is, itt is. 78

1947 szilveszterén a jeges áradás váratlanul tört a térségre és nagy veszélyt jelentett, de akkor sem lett nagy baj belőle. A gazdag térségi halászatot azonban egy időre megnehezítette.

Az 1960-as években a vízügyi szakemberek - minisztériumi irányítással — az egész országra úgynevezett nagytérségi és regionális vízellátási rendszerek kialakítására készítettek terveket. Ennek részeként a Tiszalök feletti folyó menti térségre is készültek tervezetek Az ilyen tervezetekhez térképsorozat is készült. A térképsorozatból a 10. sorszámú vázlat érdekes számunkra, melynek részletét - a melléklet alapján - érdemes szemügyre venni. Látható, hogy a Tisza Tiszalök feletti szakaszán két további vízlépcsőt is terveztek: Dombrádnál és Benknél.

A benki vízlépcső az endesi kiszögeléstől hatalmas víztükröt alakított volna ki egészen Tiszamogyorósig, ami bizonyára megváltoztatta volna a környék arculatát, főként az árvizek által gyakran elöntött ártéri területeken. Ez valószínűleg a mezőladányi és a kenézi határt is érintette volna. A tervek azonban annyit érnek, amennyit megvalósítanak belőlük. Nem tudni, hogy a tiszalöki vízlépcsőnek a Bodrogközben tapasztalt káros talajvízszint emelkedést eredményező hatásai, vagy az 1968-as gazdasági reformelképzelésekhez hiányzó források miatt odázódott-e a tervek megvalósítása, de az a valószínűbb, hogy az 1970-es árvíznél szerzett tapasztalatok intették nagyobb bölcsességre a vízügyi szakembereket. Az 1970-es árvíz ugyanis ismét súlyos pusztítást végzett, s főként a Szatmári síkságon több települést más, magasabban fekvő helyeken újjá kellett építeni.

1974. június 10 és 27 között ismét óriási vízmennyiség vonult le a Tiszán a tavaszi esőzések következtében, s a Tiszakönyök falvai közül Mezőladánynál, Eperjeskénél, Tiszamogyorósnál alakult ki veszélyes helyzet, de a kalászosok és a veteményes pusztulásán kívül nem lett nagyobb baj. A térség termelőszövetkezeteinek részben állami segélyekből, másrészt biztosítási pénzekből kompenzálták a vesztességeket.

Az alacsony vízállás is kedvezett 1994-ben a mezőladányi Tisza-parton fürdőzőknek

1998-ban ismét nagy volt Mezőladány és Újkenéz között a veszély, de a tavaszi vetések elhúzódásán kívül nagy kárt nem okozott. 1999-ben minden korábbinál nagyobb fenyegetéssel áradt a Tisza, de a gátszakadás miatt a határon túlra, a Kárpátaljához csatolt szerencsétlen magyar testvéreinkre tört rá a Tisza, s hihetetlen pusztítást, a magyarságban pedig példátlan segítőszándékot eredményezett. Újkenéz és Mezőladány valamennyi gyülekezetének, a polgármesteri hivataloknak a segélyküldeményeit csak nagy viszontagságok árán, a MÁV tehergépkocsijával tudták a szerencsétlenül járt magyar testvéreinknek eljuttatni. S a Krisztus utáni 2000. esztendő tavaszán minden korábbi vízszintet felülmúlva tetőzött az árvíz, s több tízezer ember igyekezett - immár harmadik éve rendszeresen ismétlődve - védeni a töltéseket.

A Mándok-Mezőladány-Újkenéz-Vásárosnamény vonalon az árvíz miatt szünetelt a közúti és csak korlátozott sebességgel bonyolódott a vasúti közlekedés.

Ha már a Tiszáról beszélünk, elkerülhetetlen, hogy a halászatáról ne szóljunk. Annál is inkább, mert a Felső-Tiszán minden túlzás nélkül a ladányi és kenézi halászok voltak a legismertebbek. Tény, hogy az őrladányi és őrmezei lakosság egyik legfontosabb kereseti forrása már a középkorban, sőt a XIX. és a XX. században is - a trianoni tragédiáig - a halászat volt. Nemest és jobbágyot egyaránt találhatunk a halászok között. A már említett és vízbe fulladt, nemes Uzonyi Antal 50 éves mezei gazda a XIX. század közepén halászkodott is. Egy rosszullét miatt a zöldárkor esett a Tiszába. A XX. század első felében a mezőladányi Király Bálint és István a kenézi Dicső Gusztávval kibérelték a Tisza hosszú szakaszát, s télen, nyáron halászták. Járay Sándor mezőladányi iskolaigazgató 1958-ban készült dolgozatában említi, hogy a XIX. század végén és XX. századfordulón az egyesülés előtti Őmező-Ladány volt a környék halászati központja, s a két település lakosságából mintegy felének a tiszai halászat adott megélhetést. Akkor még szőke volt és nem piszkos a Tisza vize, az ipari szennyvizet sem vezették bele. Az alig 250-300 méternyi utcából álló Őr-Ladány hosszúudvarú portáiról az elszegényedett, de rangjukhoz ragaszkodó gazdák, éppen úgy mint a cselédek vagy az árendások még az 1920-as években is a Tiszáról hordták az ivóvizet, ami a Tisza szabályozása előtt a nemes családoknál is általános volt.

Az említett halászok a szabályozáskor levágott ladányi és endesi kanyarulatot, vagyis a Holt-Tiszát is halászták. Bőven akadt a hálóba, varsába, véghorogra a harcsából, kecsegéből, potykából, kárászból, süllőből, ami Várda, Mándok, sőt Debrecen piacaira is eljutott. A nemzetcsonkítás előtt pedig Munkács, Ungvár és Beregszász piacain is kelendő portéka volt a ladányi, kenézi halászok zsákmánya. Az adatközlők szerint a Király fiúk Paksról fogadtak képzett és tapasztalt dunai halászmestert, aki irányította a halászati egyesülés szakmai munkáját. Badó Miklós, Nagy Ernő, Lakatos Lajos, Molnár József, Lakatos Sándor is ebben a halászati közösségben kereste a kenyerét, s rajtuk kívül még tucatnyi ladányi, kenézi, benki,

endesi halász volt abban az időben a Felső-Tiszán.79